

CONFERINȚA NAȚIONALĂ CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ

„EDUCAȚIE ȘI SCHIMBARE SOCIALĂ”

ORADEA, 20-21 FEBRUARIE

MATERIAL REALIZAT DE COMITETUL DE ORGANIZARE AL CONFERINȚEI

În perioada 20-21 februarie s-a desfășurat la Universitatea din Oradea conferința „Educație și schimbare socială”, organizată de Facultatea de Științe Socio-Umane a universității gazdă și de către Casa Corpului Didactic a județului Bihor.

În cadrul conferinței au fost prezentate 210 lucrări, distribuite în 2 secțiuni plenare și în 25 de paneluri tematice grupate în 7 secțiuni care acoperă cele mai actuale arii problematice ale reflecției asupra interdependențelor dintre societate și educație.

Participanții, în număr de aproximativ 250, au fost majoritatea *cadre universitare, doctoranzi și cercetători științifici* din 16 institute de învățământ superior din cele mai importante centre universitare din țară: București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara, Oradea, Brașov, Pitești, Craiova, Arad, Sibiu și Reșița. Din străinătate au participat doctoranzi ai Universității din Debrecen și ai Universității Panteion din Atena. O altă categorie de participanți a fost alcătuită din *cercetătorii a 3 institute ale Academiei Române*: Institutul de Cercetare a Calității Vieții, Institutul de Sociologie, Institutul de Istorie G. Bariț Cluj-Napoca, precum și cercetători ai *Institutului de Științe ale Educației din Republica Moldova*. Din învățământul preuniversitar, s-au înscris cu lucrări *profesori și institutori* din județele Bihor, Cluj, Ilfov, Satu Mare, Timișoara, Prahova și Municipiul București. De asemenea, au prezentat comunicări *practicieni din importante instituții de stat* cu activitate în domeniul educațional precum Agenția Națională Antidrog, Ministerul de Interne, Ministerul Tineretului și Sportului, la nivel național sau din instituții la nivel județean precum Casele Corpului Didactic, Centrele Județene de Resurse și Asistență Educațională, Direcții de Asistență Socială și Protecția Copilului și Centre Școlare pentru Educație Incluzivă.

Organizarea de paneluri cu număr relativ mic de lucrări/participanți a favorizat dezbaterile fiecărei lucrări prezentate, identificarea unor direcții ulterioare de studiu, împărtășirea unor experiențe comune pe o temă dată.

Conferința a fost și o bună ocazie pentru dialog între specialiștii în cercetare și practicienii din educație. Cadrele didactice din învățământul preuniversitar au apreciat ca deosebit de eficientă din punct de vedere al difuziunii de experiențe teoretice și practice participarea la prezentări comune a profesorilor din învățământul preuniversitar și a cadrelor didactice din învățământul superior. Dialogul interpersonal a deschis posibilitatea unor cooperări și parteneriate instituționale. Din dezbaterile purtate s-a conturat ideea unor parteneriate instituționale sau individuale, pornind de la identificarea unor interese epistemice și aplicative comune.

Astfel, calitatea, numărul și reprezentativitatea prezentărilor și a dezbaterilor, rezultatele directe și cele previzibile ca efect de multiplicare, garantează faptul că manifestarea noastră va deveni una de referință în contextul dezbaterilor privind politicile educaționale din țara noastră.

REZULTATELE ȘTIINȚIFICE ALE CONFERINȚEI

Rezumatul nostru va prezenta pentru început o sinteză a prezentărilor și discuțiilor din cele două secțiuni plenare.

Toate discuțiile, atât cele din plen cât și cele din secțiuni au indicat caracterul imperios al înțelegerii diversității sociale, instituționale și culturale a școlilor românești și a complexității factorilor care influențează realizarea obiectivelor acestora. Proiectarea politicilor educaționale trebuie să țină cont de aceste multiple niveluri: micro (al individului, familiei și al clasei de elevi), mezo (al contextului - școlii, vecinătății și colectivității locale și al diverselor comunități sau rețele delocalizate implicate) și macro (al determinărilor și proceselor structurale prin impactul generațiilor, cohortelor, al diferențelor de clasă socială, regionale, etnice etc.). Considerarea acestor niveluri va permite depășirea unor reduționisme sterile (sociologismul, instituționalismul ori pedagogismul) în gestiunea schimbării din învățământ.

Dezbaterile din plen marcate de schimburi de opinie vii, cu unele accente polemice, în care s-au întâlnit în mod constructiv perspective din poziții complementare ale câmpului educațional - ale educatorilor, mediului economic și ale sociologilor au subliniat câteva dintre direcțiile majore ale proceselor și politicilor educaționale din România post-comunistă atrăgând atenția, totodată, și asupra unora dintre deficiențele întâmpinate în efortul de a institui învățământul într-o poziție corespunzătoare unei societăți a cunoașterii:

- Trebuie reconsiderat rolul școlii în raport cu nevoile societății. O dezbatere publică amplă va trebui să reconsidere misiunea școlii, domeniul de care ține și clarificarea locului și conținutului ideii de eficiență în raport cu fenomenele educaționale. Din această perspectivă, școala apare adeseori irelevantă datorită unor conținuturi și moduri de organizare ale predării anacronice, perpetuate prin mecanisme de dependență de cale și incapacitate de a gestiona o reală schimbare.
- Procesul de reformă trebuie să fie caracterizat de continuitate. Schimbările permanente ale obiectivelor, instituțiilor și proceselor marchează ineficiența conducerii politice a învățământului pentru care reforma pare a fi mai degrabă o obligație ritualică, lipsită de consistența pe care doar o viziune strategică, bazată pe o perspectivă clară și asumată social asupra misiunii școlii, a situației actuale și a obiectivelor o poate genera.
- Gestiunea învățământului superior trebuie îmbunătățită. A fost acuzat mimetismul politic al administrării universitare, care face ca, în numele democrației și al autonomiei universitare, să fie aplicate proceduri preluate din realitatea politică în procesul decizional-administrativ al universităților. Aceasta contrazice realitatea flagrantă a faptului că lumea școlii și a științei nu are aceleași mize și criterii de promovare precum cele plebiscitare ale politicii democratice.
- Este necesară sporirea resurselor materiale alocate învățământului. Insuficiența resurselor materiale alocate școlii este un fapt care explică, în parte, rămânerea în urmă a unor indicatori de eficiență a capitalului uman, comparativ cu cele din țările dezvoltate din Europa. Bugetele alocate învățământului s-au apropiat doar în ultimii doi ani de media europeană, fiind încă departe de sumele din țările cele mai avansate din acest punct de vedere.

Secțiunile conferinței au abordat teme interdisciplinare din sfera studiului proceselor educaționale și a relațiilor reciproce dintre fenomenele sociale, instituțiile și evenimentele școlare.

SECȚIUNEA 1. EDUCAȚIE ȘI INCLUZIUNE SOCIALĂ

O temă importantă a fost cea a accesului la educație al romilor, subliniindu-se atitudinile ambivalente față de segregarea școlară a copiilor romi, rezultatele slabe ale ONG-urilor din județul Bihor în implementarea de proiecte destinate romilor comparativ cu cele similare ungare de la graniță și necesitatea introducerii unei evaluări riguroase din punct de vedere metodologic a proiectelor din acest domeniu. Studii valoroase au descifrat câteva mecanisme și fațete ale inegalităților de șanse în învățământ: inegalitățile rural/urban în accesul la învățământul superior, unde s-au reliefat inegalități persistente în ultimele decenii, în condițiile scăderii impactului mediului socio-economic de origine; inflația diplomelor, diferențierea și segregarea școlilor, impactul contextului comunitar, distribuția și utilizarea capitalului social, ori simpla transmitere intergenerațională a inegalităților socio-economice. Impactul educației asupra dezvoltării, generat de distribuția competențelor și a cunoștințelor, inclusiv a celor antreprenoriale, de generalizare a educației adulților și de forme alternative de educație au fost discutate într-un panel separat.

SECȚIUNEA 2. IMPACTUL SOCIAL AL SCHIMBĂRILOR ÎN FAMILIA CONTEMPORANĂ

Lucrările au prezentat rezultate ale cercetărilor efectuate în sfera structurii și dinamicii familiei românești, a valorizării copilului în familia contemporană și a relației dintre educație și familie. Au fost evidențiate aspecte privind statutul femeii, egalitatea de șanse, schimbări în familia din mediul rural, relația dintre familie-școală-biserică, impactul migrației asupra familiei, probleme legate de adopție, modele parentale în alegerea carierei copiilor, precum și o serie de aspecte privind evoluția indicatorilor demografici. S-a argumentat că un rol important în asigurarea performanțelor școlare îl are familia elevului atât prin climatul educațional, prin managementul parental utilizat, cât și prin asigurarea resurselor materiale necesare integrării copilului în structura de poziții sociale a claselor de elevi. O temă interesantă pentru societatea românească actuală supusă analizei din perspectiva sociologiei a fost cea vizând copiii ai căror părinți au migrat în scop de muncă în străinătate. Comportamentul demografic al familiilor, abandonul copilului de către familia de origine și adopțiile naționale și internaționale și impactul acestora asupra procesului educațional au constituit alte teme de studiu și de dezbateră în cadrul conferinței. Studiile prezentate au creionat idei pentru posibile cercetări viitoare pe teme de interes similare.

SECȚIUNEA 3. RISCURI ȘI OPORTUNITĂȚI ÎN ADOLESCENȚĂ

Violența în școală, reflectată de mass-media, este doar partea vizibilă a unor procese interpersonale de excluziune și victimizare cărora nu li se dă suficientă atenție, activitățile de prevenție fiind sporadice, nesistematice și prost direcționate. Participanții au pledat pentru o acțiune comună a specialiștilor pentru a crește vizibilitatea cercetărilor în domeniu. Rezultatele cercetării psihosociale ar trebui să se regăsească atât la nivelul politicilor educaționale cât și al programei, contribuind la modelarea permanentă a atitudinilor tuturor actorilor implicați în actul educațional. Abordările în domeniul combaterii comportamentelor de risc la adolescenți (consum abuziv de alcool și tutun,

consumul de droguri ilegale, sexul neprotejat, etc.) ar trebui să vizeze activități de formare și dezvoltare personală (creșterea stimei de sine, autocontrolul, capacitatea de luarea a deciziei, competențele sociale), dar și implicarea familiei (comunicarea cu autoritățile, modelele pozitive, atitudine coerentă). O atenție deosebită a fost acordată politicilor de tineret, propunându-se modele de educație alternativă (mall-ul educațional, centrele de tineret) și insistându-se asupra multiplelor roluri ale lucrătorului de tineret.

SECȚIUNEA 4. SERVICII SOCIALE ÎN SFERA EDUCAȚIEI

Această secțiune a fost centrată pe dezbateră rolului și importanței asistentului social în școală și oferta de servicii cu caracter social în sistemul educațional formal. Au fost prezentate studii de caz și modele de bune practici în oferta de servicii sociale în școală. O temă importantă și de actualitate a fost dezbateră ideii de marketing educațional și ca formă de serviciu social, deosebit de important, mai ales în sfera educației speciale. Pentru reușita școlară nu doar școala este responsabilă, ci este nevoie de o simbioză școală - părinte - servicii sociale, mai ales când elevii sunt cazuri medico-sociale și unde intervenția unui singur partener din această ecuație nu poate duce la rezultate școlare favorabile. Din dorința de a corecta unele deficiențe inerente unui început, așa cum este acum în societatea românească prezența asistentului social în școală, au fost prezentate aspecte precum amatorismul, paternalismul și insuficiența serviciilor sociale la nivel comunitar, pentru situațiile în care nu există proceduri și modele de bune practici de intervenție.

SECȚIUNEA 5. ROLUL EDUCAȚIEI ÎN CUNOAȘTEREA ȘI DEZVOLTAREA COPILOR/ELEVIOR

Lucrările prezentate au abordat din perspective multiple fenomenul educațional: pedagogic, psihologic sau /și psihosociopedagogic. Majoritatea lucrărilor prezentate s-au axat pe investigații experimentale, fiind descrise, analizate și interpretate variabile ale succesului școlar al copiilor/elevilor, consilierea elevilor și părinților în vederea pregătirii acestora pentru luarea unei decizii privind orientarea școlar-vocațională, dar și problemele specifice ale proiectării și organizării învățării și evaluării activității de învățare în context universitar. A participat un număr mare de profesori pentru ciclul primar și preșcolar lucrările acestora impresionând prin coerență științifică și ancorarea în problemele concrete cu care se confruntă cadrul didactic în activitatea directă cu copiii/elevii.

SECȚIUNEA 6. RECUPERAREA ȘI INCLUZIUNEA ȘCOLARĂ A COPILOR CU CERINȚE EDUCATIVE SPECIALE

Lucrările prezentate în cadrul acestei secțiuni s-au desfășurat tot sub egida schimbării, așa cum era prefigurată de tema generală a conferinței. Incontestabilă este preocuparea specialiștilor psihopedagogi și a cadrelor didactice din învățământul universitar și preuniversitar pentru modul în care se realizează integrarea școlară actualmente, pentru aspectele dificile ale acesteia, impactul pe care îl are atât asupra copilului cu CES, cât și asupra familiei, școlii, societății în general. Ideea pregnantă care se desprinde în urma dezbaterilor este cea a necesității realizării unei integrări depline, intervenind de timpuriu, deziderat realizabil doar pe fondul unei schimbări atitudinale, prin formarea unei atitudini constructive, de acceptare necondiționată și de asigurare a oportunităților

unei existențe decente pentru aceste persoane. Cadrele didactice preuniversitare și universitare participante și-au exprimat dorința de a participa activ la acest proces de schimbare.

SECȚIUNEA 7. COMUNICARE ȘI EDUCAȚIE: PROVOCĂRI ALE UNEI NOI PARADIGME

Cele mai dezbătute teme din cadrul primelor două paneluri au fost: problema evaluării abilităților de gândire critică ca formă de admitere în învățământul superior; problema valorii epistemice a cunoașterii dobândite prin comunicare; posibilitatea experienței dialogice în spațiul educațional; promovarea creativității și inovației în mediul academic; comunicarea interculturală; valoarea de intervenție educativă a limbajului și funcția socioetnografică a comunicării interpersonale; paradigme educaționale în societatea informațională. În a doua zi a conferinței, în cadrul panelurilor 3 și 4, temele dezbătute au vizat subiecte de filosofia educației și de comunicare în cadrul procesului educațional. Discuțiile s-au concentrat în jurul conceptului de “jargon educațional”, cu accent pe necesitatea găsirii unei modalități cât mai personale de comunicare în domeniul pedagogiei, cât și în jurul formelor de manifestare a patologiei discursului de tip educativ.